

ضرورت شکل‌گیری نظام ملی اطلاع‌رسانی

انسان در طول تاریخ، دوره‌های تمدنی مختلفی را طی کرده است. در عصر کشاورزی داشتن زمین مایه قدرت تلقی می‌شد و در عصر صنعتی، صاحبان صنایع سنگین که در راستای سازندگی پس از جنگ جهانی چرخ اجتماع را به گردش در می‌آورد، صاحبان قدرت به حساب می‌آمدند. با نزدیکی به هزاره سوم، تحول عظیمی در ساختار اجتماعی و قدرت اتفاق افتاد و اطلاعات به‌مثابه یک عنصر نامشهود ولی تأثیرگذار در عرصه‌های مختلف زندگی مطرح شد. به‌گونه‌ای که عوامل پیشین قدرت (زمین، صنایع و تجهیزات) از مرکز توجه خارج و اطلاعات در مرکز توجه قرار گرفت، به‌تعبیر دیگر جابه‌جایی اساسی در ساکله قدرت پدید آمد. بنابراین در عصری که عصر اطلاعات نامیده می‌شود، موجودیتی قدرتمند تلقی می‌شود که بهره‌ای از کیمیای بی‌پایان اطلاعات برده باشد.

امروزه جوامعی مقتدرند که به‌خوبی بتوانند سرمایه اطلاعاتی خود را مدیریت کنند. «گردآوری»، «سازماندهی»، «اشاعه»، «استفاده» و «بازتولید اطلاعات» عناصر بنیادین جوامعی هستند که اطلاعات محور اصلی آن را تشکیل می‌دهد و اطلاع‌باوری موتور محرکه آن است. اطلاع‌محوری بدون اطلاع‌باوری بارور نخواهد شد. در نتیجه در کشورهای پیشرفته و در سازمان‌های پیشرو، جایگاه سازمانی مدیر ارشد اطلاعات شکل گرفت تا دارایی نهفته در فرآیندهای تولیدی، خدماتی و اداری سازمان‌ها را به‌مثابه گوهری گرانبها صیقل داده و در چرخه مهندسی مجدد فرآیندها به‌کار گیرد. عصری که برگ برنده را برای بازیگران هوشمند عصر سایبر به ارمغان آورده است.

یکی از اقدامات بنیادی و کلان برای مدیریت اطلاعات، شکل‌گیری نظام‌های اطلاعاتی است که در پایان هزاره دوم، به دوران بلوغ خود رسید و در قلب برنامه‌های بلندمدت و استراتژی‌های کلان کشورهای جهان اول جای گرفت. به‌گونه‌ای که حتی به شعارهای تبلیغاتی نامزدهای ریاست جمهوری در کشورهای پیشرفته از جمله ایالات متحده آمریکا نیز راه یافت. مغز اصلی نظام‌های اطلاعاتی، محتوایی است که به همراه چاشنی کارآیی به فناوری‌های مورد استفاده در طراحی این نظام‌ها، شکل و شمایل دگرگونه می‌بخشد و فناوری اطلاعات را به‌عنوان عامل تغییر در بازارهای جهانی معرفی می‌کند. همین عنصر طلایی است که رقابتی دگرگونه در دنیای کسب و کار، سیاست و اقتصاد پدید آورد. نظام‌های اطلاعاتی را می‌توان میثاق هم‌تیمی دانست برای به اوج رساندن قدرت نرم در رویارویی با شکاف‌های عظیم که در طول قرون و اعصار بر سرنوشت دنیای جنوب سایه انداخته است. برای همین است که بشر چشم به جریان نامرئی اطلاعات دوخته تا عقب‌ماندگی‌ها، تبعیض‌ها و فاصله‌های بین و درون جوامع را از بین ببرد. ولی رسیدن به این آرمان خیلی آسان نیست و عزم جدی و اراده ملی می‌خواهد تا این آرمان شکل واقعیت به خود بگیرد.

پرداختن به نظام ملی اطلاع‌رسانی به‌عنوان یکی از مفاهیم اصلی حوزه اطلاعات و اطلاع‌رسانی می‌تواند دورنمای کلی مسئله را در اختیار متخصصان و علاقه‌مندان این حوزه قرار داده و اهمیت آن را در راستای برنامه چهارم توسعه مبتنی بر دانایی بیش‌از پیش روشن سازد.

دکتر محمد حسن‌زاده

عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس و

مشاور علمی بخش ویژه نظام ملی اطلاع‌رسانی